

UVOD

Albert Ajnštajn o porezu:

“Svaki odlazak u operu podsjeti me na moju poresku prijavu. Napisana je jezikom kojeg ne razumijem i kao i opera završava tragično.”

Poreske stvari i poreski poslovi su jednostavni za one koji ih razumiju, a čine se komplikovani i nerazumljivi za većinu ljudi.

Začetnik moderne teorije poreza je Adam Smith koji je 1779. godine definisao nekoliko poreskih principa:

- Svaki građanin dužan je državi plaćati porez u to prema svojim ekonomskim mogućnostima.
- Obaveza plaćanja poreza treba biti regulisana zakonom, porez ne smije biti proizvoljan.
- Porez se naplaćuje onda kada je to za poreskog obveznika najpovoljnije.
- Troškovi ubiranja poreza trebaju biti što niži kako bi teret poreskim obveznicima bio što podnošljiviji, a prihod države što veći.

Harmonizacija poreza unutar granica Evropske unije jedan od tri segmenta fiskalnog sistema iste. U harmonizaciji indirektnih poreza u koje spadaju PDV i akciza kao dva najizdašnija, a samim tim i najvažnija oblika indirektnih poreza se daleko više postiglo, odnosno postignut je veći stepen harmonizacije nego u direktnim porezima.

Ugovorom o osnivanju Evropske ekonomske zajednice (Rimski ugovor iz 1957. godine) utvrđene su pravne norme koje se odnose na poreze. Te norme se do danas nisu mijenjale.

Prema njima svaka članica ima pravo zadržati vlastiti poreski sistem pa čak i uvoditi nove poreske oblike, uz obavezu da neke njihove elemente kao što su poreska stopa, osnovica, uskladi s odlukama tijela EU.

Kao najvažnija načela harmonizacije indirektnih poreza unutar EU mogu se navesti načelo *nacionalne nadležnosti*, *jednoglasnosti* i *supsidijarnosti*.

Načelo *nacionalne nadležnosti* znači da je nadležnost pojedinih politika u rukama zemlje članice ako Unija nema nadležnost po tom pitanju na temelju ugovora.

Načelo *jednoglasnosti* znači da pitanja vezana za poreski sistem EU mogu biti prihvaćena samo jednoglasno, odnosno ako ih prihvate sve zemlje članice, dok je kod načela *supsidijarnosti* najvažniji kriterij za dodjelu funkcija određenom nivou vlasti kriterij učinkovitosti, odnosno

odgovornost za određenu javnu uslugu treba dodijeliti onom nivou vlasti koji je kompatibilan s područjem korisnosti te javne usluge.

Ovlaštenje za provođenje harmonizacije sadrže odredbe Amsterdamskog ugovora, sklopljenog 02. oktobra 1997. godine. U istom je navedeno da za harmonizaciju direktnih poreza postoji izrazita ovlast Vijeća EU. Za razliku od direktnih poreza, za harmonizaciju indirektnih poreza ne postoji izrazita ovlast tijela EU. Prvo ozbiljnije razmatranje harmonizacije direktnih poreza veže se za 1990. kada je osnovana Rudingova komisija. Prije iste je bilo nekoliko pokušaja, od kojih valja izdvojiti Neumarkov izvještaj iz 1962. godine i Templov izvještaj iz 1970. godine, koje studije su predstavljale inicijativu za postizanjem višeg stepena harmonizacije u oporezivanju preduzeća. Na zahtjev Komisije EU to je tijelo 1992. godine izradilo izvještaj koji je za cilj imao utvrditi postojanost i jačinu veze između oporezivanja preduzeća u EU i izgradnje zajedničkog tržišta. Ali, uprkos vrijednim činjenicama i preporukama proizašlih iz tog izvještaja, izostala je snažnija podrška za većom harmonizacijom direktnih poreza.